

INSPEKCJA SKUPU I PRZETWÓRSTWA ARTYKUŁÓW ROLNYCH
G Ł Ó W N Y I N S P E K T O R A T

M-4304-1/2001

**Rolnictwo ekologiczne w Polsce
w latach 1999 - 2000**

**(Informacja opracowana na podstawie wyników kontroli
upoważnionych jednostek certyfikujących rolnictwo ekologiczne)**

Z A T W I E R D Z A M

Główny Inspektor

/ - / Andrzej Chodkowski

Warszawa   sierpień   2001 rok

SPIS TREŚCI

W S T Ę P

3

Regulacje prawne w zakresie rolnictwa ekologicznego w Polsce 4

Liczba gospodarstw oraz powierzchnia upraw ekologicznych 5

Dotacje do upraw ekologicznych i do kosztów kontroli 11

Rolnictwo ekologiczne w krajach Unii Europejskiej 12

POSUMOWANIE 14

Wstęp

Rolnictwo ekologiczne jest systemem gospodarowania, które aktywizując przyrodnicze mechanizmy produkcyjne i ekologiczne, zapewnia trwałość gleby i zdrowotność zwierząt, a przede wszystkim wysoką jakość produktów spożywczych.

Od 1991 roku rolnictwo ekologiczne zaczęto promować w krajach Unii Europejskiej, poprzez odpowiednie regulacje określające warunki prowadzenia produkcji rolniczej, a także wykorzystywania środków produkcji i stosowania pomocy finansowej. W latach dziewięćdziesiątych rolnictwo ekologiczne szybko rozwijało się we wszystkich krajach UE. Pod koniec 2000 r. ponad 3,7 mln hektarów upraw w 128,6 tys. gospodarstw rolnych prowadzonych było metodami obowiązującymi dla produkcji ekologicznej.

W Polsce propagowanie idei rolnictwa ekologicznego rozpoczęto na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych. W tym okresie organizowano szereg kursów dla rolników zainteresowanych ekologicznymi metodami produkcji rolnej. Powyższe działania spowodowały, że pierwsza grupa rolników zdecydowała się przestawić swoje gospodarstwa na produkcję ekologiczną. Jednakże właściwie do końca 1997 roku brak było ze strony Państwa finansowego wsparcia tego rodzaju produkcji pomimo, że w już w 1990 roku wydano pierwsze atesty 27 gospodarstwom poświadczając, że produkcja odbywała się metodami ekologicznymi. Atesty te wydane zostały przez działające Stowarzyszenie Producentów Żywności Metodami Ekologicznymi "Ekoland".

Warunkiem funkcjonowania rynku produktów ekologicznych jest powołanie krajowych jednostek certyfikujących gospodarstwa ekologiczne, bowiem gospodarstwa przystępujące do prowadzenia produkcji metodami ekologicznymi lub prowadzące już taką produkcję muszą być objęte kontrolami przez jednostki certyfikujące, upoważnione do prowadzenia kontroli oraz do wydawania certyfikatów zgodności na sposób produkcji.

Atestacja w rolnictwie ekologicznym oznacza poświadczenie przez jednostkę certyfikującą, że produkt został wytworzony wg przyjętych kryteriów, a produkcja podlegała obowiązującej kontroli.

Jak wspomniano wyżej, pierwsze kontrole gospodarstw ekologicznych w Polsce przeprowadziło w 1990 r. Stowarzyszenie Producentów Metodami Ekologicznymi EKOLAND. Od 1993 roku atestacją gospodarstw ekologicznych zajęło się również Polskie Towarzystwo Rolnictwa Ekologicznego.

Następnie w 1996 roku powstała jednostka kontrolna pod nazwą Agro Bio Test, a w 1998 działalność kontrolną rozpoczął Bioekspert.

Należy zaznaczyć, że konsumenci na całym świecie w coraz większym stopniu są zainteresowani nabywaniem produktów żywnościowych najwyższej jakości, bezpiecznych dla zdrowia, bez środków konserwujących i pozostałości środków ochrony roślin, nawozów sztucznych i produkowanych metodami nie niszczącymi równowagi środowiska przyrodniczego. Takimi produktami niewątpliwie są artykuły spożywcze, wyprodukowane metodami ekologicznymi.

Na rynkach zachodnioeuropejskich ceny żywności ekologicznej są wyższe od cen żywności wyprodukowanymi metodami konwencjonalnymi. Duże zróżnicowanie cenowe występuje np. w przypadku zbóż chlebowych (ok. 60%), stosunkowo

mniejsze – w przypadku mleka i innych produktów zwierzęcych. Polskie produkty ekologiczne wytwarzane są po niższych kosztach własnych niż analogiczne w krajach UE, stąd mogą być cenowo konkurencyjne na rynku unijnym.

Polska ma dobre warunki przyrodnicze i społeczne do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Liczba gospodarstw ekologicznych w latach 1995 – 1997 spadała. Zajmowały one powierzchnię rzędu 0,03% ogólnej powierzchni użytków rolnych. W ostatnich jednak latach sytuacja wyraźnie ulega poprawie, szczególnie po wprowadzeniu w 1999 r. dotacji do upraw ekologicznych oraz do kosztów przeprowadzanych kontroli gospodarstw ekologicznych.

o Regulacje prawne w zakresie rolnictwa ekologicznego w Polsce.

Od 1998 roku pomimo braku regulacji prawnych w zakresie rolnictwa ekologicznego produkcja prowadzona metodami ekologicznymi wspierana była dotacjami pochodzącymi z budżetu państwa. Na mocy Rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dn. 11 maja 1998 r. w sprawie wysokości stawek dotacji dla rolnictwa oraz szczegółowych zasad i trybu ich udzielania w 1998 r. (Dz. U. Nr 71 poz. 461) dofinansowanie do kosztów kontroli gospodarstw ekologicznych otrzymywało: Stowarzyszenie Agro Bio Test i Polskie Towarzystwo Rolnictwa Ekologicznego.

Następnie w "Średniookresowej Strategii Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich", dokumencie przyjętym przez Radę Ministrów 21 kwietnia 1998 r., zaplanowano rozszerzenie wsparcia rolnictwa ekologicznego poprzez bezpośrednie dopłaty do upraw ekologicznych oraz do kosztów kontroli.

Od 1999 r. rolnicy prowadzący gospodarstwa metodami ekologicznymi otrzymują dotacje z budżetu państwa do upraw jak i do kosztów kontroli gospodarstwa. Wysokość dotacji jest określana przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, w wydanych rozporządzeniach w sprawie wysokości stawek dotacji przedmiotowych dla podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa i szczegółowych zasad i trybu udzielania oraz rozliczania tych dotacji. Rozporządzenia zostały opublikowane w: Dz. U. Nr 33 z 1999 r., poz. 318, Dz. U. Nr 35 z 2000 r., poz. 401 i w Dz. U. Nr 41 z 2001 r., poz. 468.

Kształtowanie się wysokości dotacji do 1 ha uprawy ekologicznej oraz dotacji na dofinansowanie kosztów kontroli gospodarstwa w 1999 roku i 2000 roku, na podstawie wydanych rozporządzeń w tym zakresie, przedstawiono w załączniku nr 1 do niniejszego opracowania.

Jak wynika z danych, ustalona na 2000 r. stawka dotacji, zarówno do 1 hektara upraw jak i do kosztów kontroli, w porównaniu do roku 1999 wzrosła znacząco. Np. dla upraw: warzywnych, rolniczych, sadowniczych i jagodowych wzrosła trzykrotnie. W 2001 roku stawki dotacji nie uległy zmianie, tzn. obowiązują w wysokości ustalonej na 2000 rok.

W 1998 r. Ministerstwo Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej przy wsparciu Zespołu ds. Rolnictwa Ekologicznego rozpoczęło pracę nad projektem ustawy o rolnictwie ekologicznym oraz projektem przepisów wykonawczych do ustawy. Projekt był zakończony w marcu 1999 r. i po wymaganych konsultacjach z ministerstwami, instytucjami i organizacjami pozarządowymi tekst projektu ustawy został pozytywnie zaopiniowany przez Komitet Ekonomiczny i Komitet Społeczny Rady Ministrów, a następnie skierowany do Sejmu. Przy pracach nad projektami

korzystano z Rozporządzenia Rady EWG Nr 2092/91 w sprawie rolnictwa ekologicznego oraz znakowania jego produktów i środków spożywczych. Projekt uzupełniono również o zakres regulowany Rozporządzeniem Rady EC Nr 1804/99 w sprawie ekologicznej produkcji zwierzęcej.

Efektom tych prac jest ustawa z dnia 16 marca 2001 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz. U. z dn. 2 maja 2001 r. Nr 38, poz.452). W ustawie uregulowano warunki prowadzenia produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego metodami ekologicznymi, system kontroli certyfikacji produkcji i przetwórstwa, a także obrót produktami rolnictwa ekologicznego oraz ich znakowanie. Ustawa wejdzie w życie 3 listopada 2001 r.

Ustawa o rolnictwie ekologicznym dostosowuje prawo krajowe do regulacji jakie w tym zakresie obowiązują w Unii Europejskiej, tj. Rozporządzenia Rady EWG Nr 2092/91 z dn. 24 czerwca 1991 r. w sprawie rolnictwa ekologicznego oraz znakowania jego produktów i środków spożywczych.

Niezwykle istotnym dla rozwoju rolnictwa ekologicznego w Polsce będzie uznanie przez właściwy organ Unii Europejskiej krajowego systemu kontroli za równorzędny z unijnym w zakresie certyfikacji zgodności w rolnictwie ekologicznym.

2. Liczba gospodarstw oraz powierzchnia upraw ekologicznych.

Informację o kształtowaniu się liczby gospodarstw i powierzchni upraw ekologicznych w Polsce w latach 1999 – 2000 opracowano na podstawie wyników kontroli upoważnionych jednostek certyfikujących rolnictwo ekologiczne. Ujmuje ona tylko gospodarstwa, którym zgodnie z obowiązującymi przepisami udzielano wspomnianej wyżej dotacji z budżetu państwa.

Aktualnie w kraju działają trzy jednostki kontrolujące rolnictwo ekologiczne, a mianowicie:

- Bioekspert s.c. w Warszawie,
- Agro Bio Test Sp. z o.o. w Warszawie,
- Polskie Towarzystwo Rolnictwa Ekologicznego w Lublinie.

Jednostki te na mocy § 44, ust. 4 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dn. 19 marca 1999 r. w sprawie wysokości stawek dotacji przedmiotowych dla podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa oraz szczegółowych zasad i trybu i udzielania oraz rozliczania tych dotacji (Dz. U. Nr 33, poz. 318) zostały upoważnione w dniu 7 lipca 1999 r. przez Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej do prowadzenia kontroli gospodarstw ekologicznych i wydawania zaświadczeń potwierdzających, że nastąpiło przestawienie gospodarstwa na produkcję metodami ekologicznymi lub gospodarstwo prowadzi produkcję zgodnie z kryteriami rolnictwa ekologicznego.

W 1999 roku zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dn. 19 marca 1999 r. w sprawie wysokości dotacji przedmiotowych dla podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa oraz szczegółowych zasad i trybu ich udzielania oraz rozliczania tych dotacji w 1999 r. (Dz. U. Nr 33, poz. 318) wypłatami w/w dotacji zajmował się Główny Inspektorat Skupu i Przetwórstwa Artykułów Rolnych, natomiast zgodnie z Rozporządzeniem

Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 kwietnia 2000 roku (Dz. U. Nr 35, poz. 401) powyższe zadanie przydzielono Stacjom Chemiczno – Rolniczym. Gospodarstwom, które pod kontrolą prowadzą przestawianie produkcji na metody ekologiczne i produkującym już zgodnie z kryteriami rolnictwa ekologicznego, dotacje przekazywane były na podstawie potwierdzonych przez wyżej wymienione trzy jednostki kontrolne wniosków o ich wypłacenie.

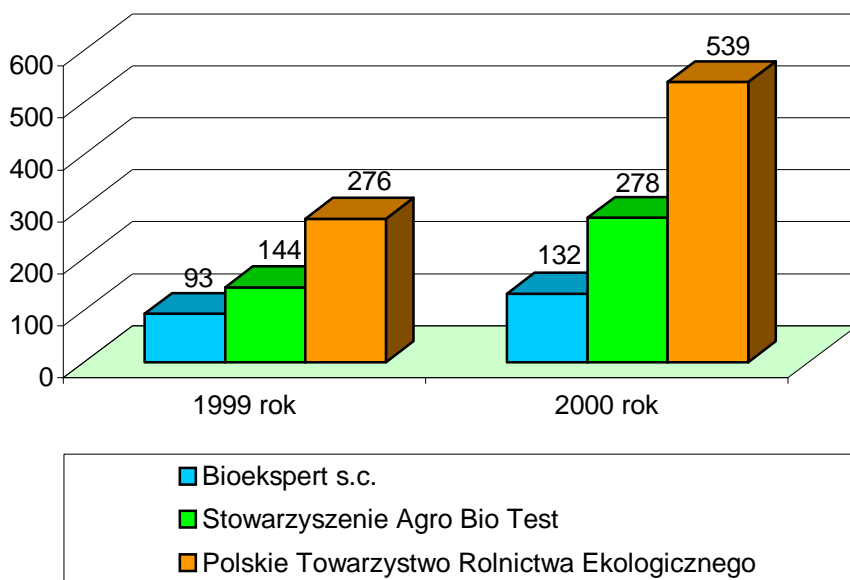
W 1999 roku dotacje przydzielono na podstawie 513 wniosków, natomiast w 2000 roku dotacje wypłacono na podstawie 949 wniosków, które tak jak i w roku 1999 rozliczano wg pięciu grup uprawowych, tj.

- o uprawy rolnicze,
- o uprawy warzywne,
- o uprawy sadownicze,
- o plantacje jagodowe,
- o łąki i pastwiska.

W 2000 r. nie zmieniono również zasad wypłat dotacji, warunkiem otrzymania których było potwierdzenie na wniosku rolnika przez firmę kontrolną zgodności powierzchni upraw, prowadzonych zgodnie z metodami rolnictwa ekologicznego.

Liczba wniosków w latach 1999 i 2000 jakie wpłynęły do poszczególnych firm certyfikujących przedstawiono na wykresie nr 1.

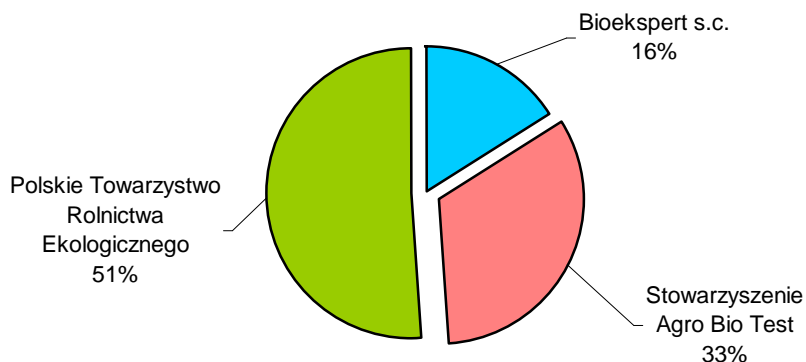
Wykres nr 1. Liczba wniosków o wypłacenie dotacji w latach 1999 - 2000

W 2000 roku nastąpił znaczny wzrost liczby nadesłanych wniosków o wypłatę dotacji do jednostek certyfikujących. Liczba nadesłanych wniosków w 2000 roku w porównaniu do roku 1999 wzrosła o 42% w przypadku s.c. Bioekspert, o 93 % w przypadku Stowarzyszenia Agro Bio Test i o 95 % w przypadku Polskiego Towarzystwa Rolnictwa Ekologicznego.

Na wykresie nr 2 przedstawiono odsetek skontrolowanych gospodarstw ekologicznych przez poszczególne jednostki kontrolne w 2000 r.

Wykres nr 2. Odsetek skontrolowanych gospodarstw ekologicznych w 2000 roku przez poszczególne jednostki kontrolne w stosunku do ogólnej liczby.

W roku 2000 odnotowano w kraju 107 nowych gospodarstw z atestem i 329 gospodarstw, będących w trakcie przestawiania swojej produkcji na metody ekologiczne co oznacza, że w 2000 r. było 338 gospodarstw ekologicznych posiadających atest jednej z upoważnionych firm certyfikujących i 611 gospodarstw, które znajdowały się w ostatnim roku przestawiania profilu produkcji z konwencjonalnego na ekologiczny. Powyższe dane zawarto w następującej tabeli.

Tabela nr 1. Liczba gospodarstw posiadających atest i będących w trakcie przestawiania na produkcję metodami ekologicznymi.

Liczba gospodarstw w trakcie przestawiania na produkcję ekologiczną			Liczba gospodarstw posiadających atest		
1999 rok	2000 rok	wzrost	1999 rok	2000 rok	wzrost
282	611	329	231	338	107

Szczegółowe dane dotyczące liczby gospodarstw posiadających atest i będących w trakcie przestawiania zawarto w załączniku nr 2 do opracowania.

Liczby wniosków o dofinansowanie produkcji rolnej prowadzonej metodami ekologicznymi w poszczególnych województwach w latach 1999-2000 przedstawia wykres zawarty w załączniku nr 3.

Do województw, na terenie których funkcjonowało najwięcej gospodarstw ekologicznych w 1999 r. należą: woj. lubelskie - 118, świętokrzyskie – 103 i mazowieckie – 87.

Podobnie w roku 2000 w tych województwach zarejestrowano największą liczbę gospodarstw ekologicznych, którym wypłacono dotację, tj. w woj. świętokrzyskim –

209 gospodarstw, w woj. lubelskim – 193 gospodarstwa i mazowieckim - 142 gospodarstwa.

W analizowanym okresie uprawami, które nadal przeważały w gospodarstwach ekologicznych pod względem wielkości powierzchni, były uprawy rolnicze oraz łąki i pastwiska.

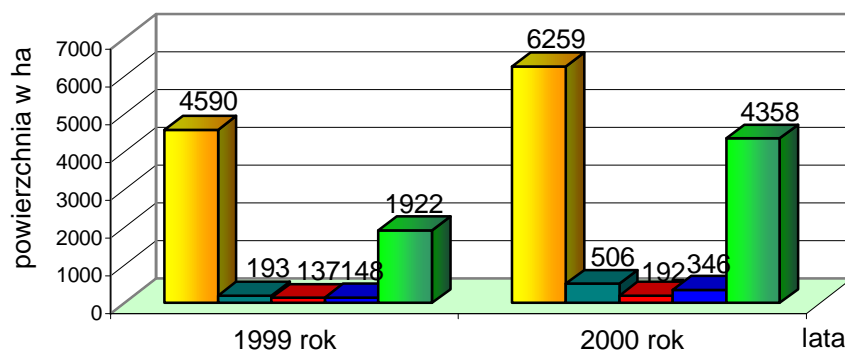
Udział poszczególnych rodzajów upraw zestawiono w tabeli.

Tabela nr 2. Powierzchnia poszczególnych rodzajów upraw ekologicznych.

Rodzaj uprawy	Ogólna powierzchnia w ha		wzrost w % 2000:1999
	1999 rok	2000 rok	
Uprawy rolnicze	4590,27	6258,94	36,3
Łąki i pastwiska	1922,20	4358,26	126,7
Uprawy warzywne	193,07	505,88	162,0
Plantacje jagodowe	147,69	346,07	134,3
Uprawy sadownicze	137,15	191,73	39,8
Razem	6990,38	11660,88	66,8

Areał poszczególnych rodzajów upraw ekologicznych w latach 1999 – 2000 przedstawiono na wykresie nr 3.

Wykres nr 3. Areał poszczególnych rodzajów upraw ekologicznych (w ha) w latach 1999-2000.

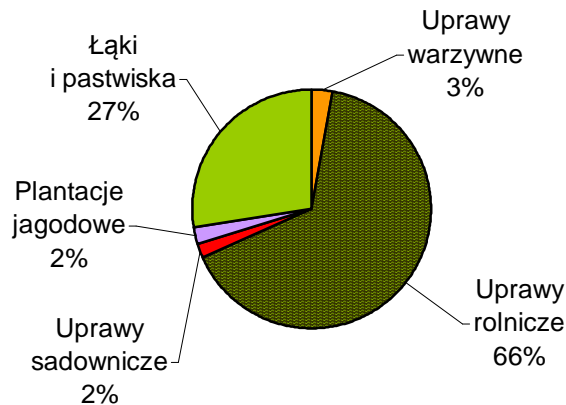
Znacznie wzrosła również powierzchnia upraw warzywnych, która w 1999 roku wynosiła 193,07 ha, a w 2000 roku już 505,88 ha, co oznacza wzrost 262 %. Mimo tak znaczącego wzrostu występuje nadal niekorzystna dysproporcja w stosunku do upraw rolniczych. Podwoiła się także powierzchnia upraw plantacji jagodowych z 148 ha powierzchni w 1999 roku do 346 ha w 2000 roku.

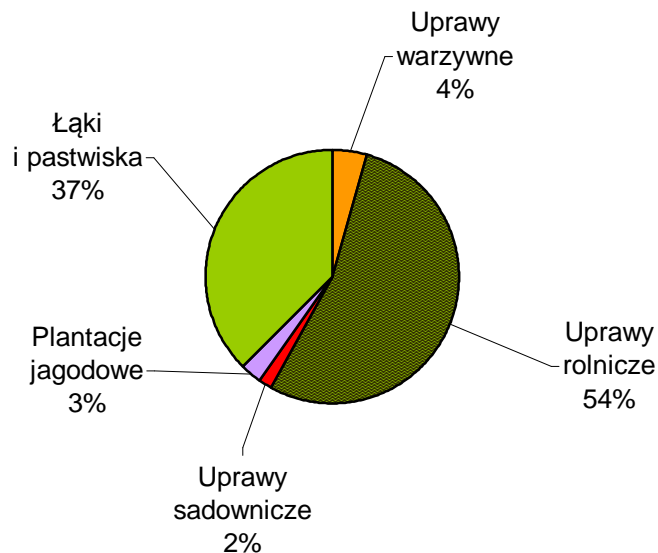
Małą powierzchnię zajmują nadal uprawy sadownicze prowadzone metodami ekologicznymi. W 2000 roku w porównaniu do roku 1999 odnotowano nieznaczne zwiększenie powierzchni, zaledwie o 55 ha.

Odsetek poszczególnych rodzajów upraw ekologicznych w latach 1999 i 2000 zobrazowano na wykresach nr 4 i 5

Wykres nr 4. Procentowy udział upraw ekologicznych w 1999 roku.

Wykres nr 5. Procentowy udział upraw ekologicznych w 2000 r.

Z uzyskanych danych za rok 2000 wynika, że największy areał poszczególnych rodzajów upraw ekologicznych w Polsce odnotowano w następujących województwach:

- o **uprawy rolnicze** - w: lubelskim (1401 ha), świętokrzyskim (784 ha), warmińsko-mazurskim (666 ha) i w pomorskim (660 ha),

- **łąki i pastwiska** - w: warmińsko-mazurskim (953 ha), lubelskim (703 ha) i lubuskim (593 ha),
- **uprawy warzywne** - w świętokrzyskim (208 ha),
- **plantacje jagodowe** - w lubelskim (140 ha),
- **uprawy sadownicze** - w woj. świętokrzyskim (46 ha).

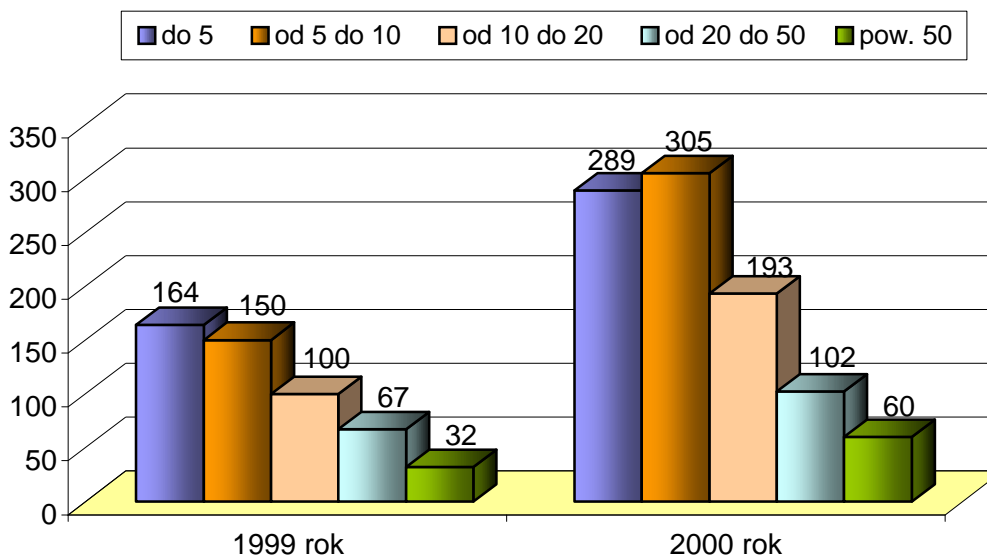
Szczegółowe dane dotyczące powierzchni upraw ekologicznych w poszczególnych województwach podano w załączniku nr 4 i 5.

Dla zobrazowania wielkości gospodarstw ekologicznych, na potrzeby obliczeń statystycznych wyróżniono pięć grup wielkości kontrolowanych gospodarstw ekologicznych, a mianowicie: do 5 ha, od 5 do 10 ha, od 10 do 20 ha, od 20 do 50 ha i powyżej 50 ha. W dalszym ciągu najliczniejszą grupę reprezentują gospodarstwa małe do 5 ha powierzchni – 289 gospodarstw i od 5 do 10 ha powierzchni – 305 gospodarstw (w 1999 roku liczby te wynosiły odpowiednio 164 i 150). Gospodarstwa te znajdują się na terenie Polski centralnej: w województwie mazowieckim i Polski południowo – wschodniej w województwach lubelskim, świętokrzyskim i małopolskim.

Nadal najmniej liczną grupę reprezentują gospodarstwa o powierzchni powyżej 50 ha, chociaż ich liczba w roku 2000 w porównaniu z rokiem 1999 zwiększyła się prawie dwukrotnie.

Strukturę liczby gospodarstw pod względem powierzchni obrazuje wykres nr 6

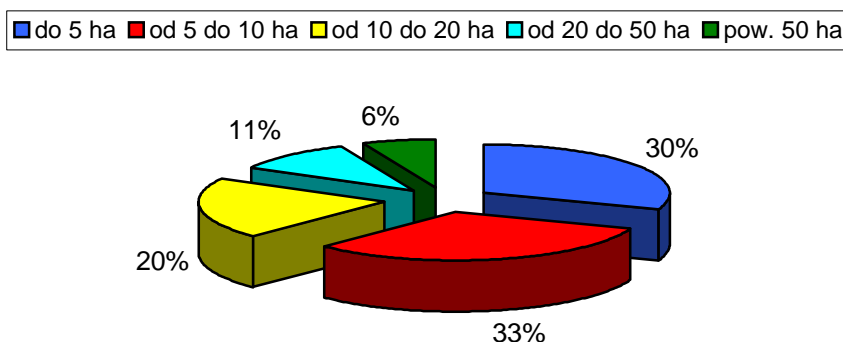
Wykres nr 6. Liczba gospodarstw ekologicznych wg wielkości (w ha) w latach 1999-2000.

Gospodarstwa małe o powierzchni do 10 ha stanowiły ponad 60 % wszystkich gospodarstw ekologicznych, a gospodarstwa duże o powierzchni powyżej 50 ha stanowią 6 % wszystkich gospodarstw ekologicznych w Polsce. Proporcje te nie uległy zmianie w porównaniu z rokiem 1999, mimo zwiększenia się w 2000 r. ogólnej liczby gospodarstw ekologicznych.

Udział gospodarstw ekologicznych w poszczególnych przedziałach ich wielkości pod względem powierzchni w 2000 r. przedstawiono na wykresie nr 6

Wykres nr 6. Odsetek gospodarstw pod względem wielkości w 2000 r.

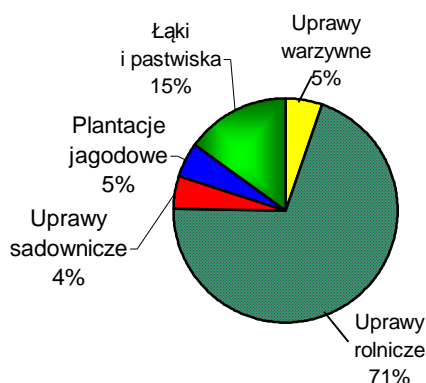
3. Dotacje do upraw ekologicznych i do kosztów kontroli

Łączna kwota dotacji do upraw ekologicznych wypłaconych w 2000 roku wyniosła 3.771.355,80 PLN i była o 3.097.082,30 PLN większa od kwoty wypłaconej w 1999 roku, co oznacza wzrost o 459 % w stosunku do 1999 r.

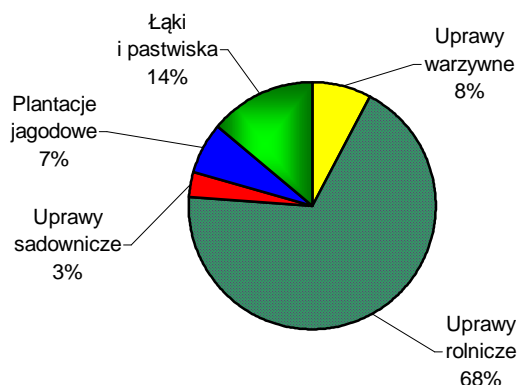
Na dotację do poszczególnych upraw ekologicznych w 2000 r. przeznaczono łącznie 3.422.005,80 PLN, co stanowiło 90,7 % dotacji ogółem, a na dofinansowanie kosztów kontroli przeznaczono 349.350,00 PLN co stanowiło 9,3 % dotacji ogółem.

Procentowy udział wypłaconych dotacji do poszczególnych rodzajów upraw przedstawiono na wykresach nr 7 i 8.

Wykres nr 7. Procentowy udział dotacji do poszczególnych upraw ekologicznych w 1999 r.

Wykres nr 8. Procentowy udział dotacji do poszczególnych rodzajów upraw ekologicznych w 2000 r.

Wysokość wypłaconych dotacji w poszczególnych województwach w latach 1999-2000 przedstawiono na wykresie w załączniku nr 6

o Rolnictwo ekologiczne w krajach Unii Europejskiej.

W 1972 roku w Europie Zachodniej powstała Międzynarodowa Federacja Rolnictwa Organicznego IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements), która w celu ustalenia kryteriów produkcji ekologicznej, zasad kontroli i oznakowania produktów ekologicznych, wypracowała w 1982 r. "Założenia rolnictwa ekologicznego". Założenia te stały się podstawą opracowania przepisów urzędowych WE w zakresie rolnictwa ekologicznego.

W pracach nad opracowaniem w/w przepisów brali udział eksperci IFOAM. Efektem tych prac było Rozporządzenie Rady Ministerialnej Wspólnoty Europejskiej Nr 2092/91 z dn. 24 czerwca 1991 r. w sprawie rolnictwa ekologicznego oraz oznakowania jego produktów i środków spożywczych.

Rozporządzenie reguluje funkcjonowanie rynku żywności ekologicznej w Unii Europejskiej. Charakterystyczną cechą tego rynku jest kontrola zewnętrzna procesu produkcji i dystrybucji, mająca na celu wprowadzenie na rynek żywności ekologicznej – bez zanieczyszczeń, które mogą wystąpić przy produkowaniu żywności metodami konwencjonalnymi.

Rozporządzenie to w znacznej części określa zasady kontroli rynku. Co prawda nie stwarza jednolitego, unijnego ponadpaństwowego systemu kontroli, ale dopuszcza działalność krajowych organizacji kontrolnych, których akredytacją zajmuje się rząd danego państwa. Rozporządzenie wskazuje sposoby tworzenia krajowych systemów kontroli, a mianowicie:

- o Pierwszy polega na utworzeniu państwowego systemu kontroli, w którym rząd powołuje własną organizację.
- o Drugi, gdy rząd danego państwa zatwierdza systemy kontrolne prywatnych organizacji (ten model funkcjonuje w większości krajów europejskich).
- o Trzeci, gdy obok państwowego systemu kontroli działają organizacje prywatne (system mieszany).

Istotnym elementem funkcjonowania rynku produktów ekologicznych jest powołanie w poszczególnych krajach UE kontrolnych jednostek certyfikujących gospodarstwa ekologiczne, które wydają certyfikaty zgodności na produkcję metodami ekologicznymi. System kontroli w zakresie rolnictwa ekologicznego w UE określony został na podstawie Rozporządzenia Rady EWG Nr 2092/91 z dn. 24 czerwca 1991 roku w sprawie rolnictwa ekologicznego oraz oznakowania jego produktów i środków spożywczych.

W Polsce system kontroli produkcji rolnej i przetwórstwa rolno-spożywczego prowadzonego metodami ekologicznymi reguluje art. 16 ustawy z dn. 16 marca 2001 o rolnictwie ekologicznym. System ten jest zbieżny z tym, określonym przepisami wyżej wymienionego rozporządzenia, obowiązującego w Unii Europejskiej.

Aby zachęcić rolników w UE do przestawiania się na produkcję ekologiczną, która przynosi ewidentne korzyści dla środowiska, w krajach UE wprowadzono system pomocy finansowej. Tak jak wspomniano na wstępie, w Polsce również od 1999 roku funkcjonuje system bezpośrednich dotacji dla rolników prowadzących produkcję metodami ekologicznymi.

W krajach Unii Europejskiej na koniec 2000 r. uprawy ekologiczne obejmowały ogółem 3.722.336 hektarów powierzchni i prowadzone były w 128.556 gospodarstwach rolnych.

Największe powierzchnie upraw ekologicznych znajdowały się na terytorium następujących krajów: Włochy – 1.040.377 ha, Niemcy – 546.023 ha, Wielka Brytania – 472.515 ha, Hiszpania – 380.838 ha, Francja – 370.000 ha i w Austrii – 271.950 ha powierzchni.

Natomiast największą liczbę gospodarstw ekologicznych odnotowano we Włoszech – 49.790 gospodarstw, Austrii – 19.031, Hiszpanii - 13.424, Niemczech – 12.732 i we Francji - 9.260 gospodarstw.

W Polsce uprawy ekologiczne były prowadzone w 949 gospodarstwach na powierzchni 11.661 ha, która była o 4.671 ha większa niż w 1999 r. (dotyczy to gospodarstw którym udzielono dotacji).

W załączniku nr 7 przedstawiono kształtowanie się udziału procentowego upraw ekologicznych w stosunku do ogólnej powierzchni użytków rolnych oraz udziału procentowego liczby gospodarstw ekologicznych do ogólnej liczby gospodarstw rolnych w poszczególnych krajach UE i w Polsce.

Z danych zawartych w załączonym wykresie wynika, że w Unii Europejskiej największy odsetek powierzchni upraw ekologicznych do ogólnej powierzchni użytków rolnych jest w Austrii (7.96%), Włoszech (7,01 %), Finlandii (6,79 %), Szwecji (6,25 %) oraz Danii (6,15 %).

Natomiast największy odsetek liczby gospodarstw ekologicznych w stosunku do ogólnej liczby gospodarstw rolnych notuje się w Austrii (7,05%), Finlandii (6,6 %) i w Danii (5,5 %).

Dla porównania w Polsce wartości te wynoszą odpowiednio 0,06 i 0.05 %.

W państwach kandydujących do Unii Europejskiej, największy areał upraw ekologicznych w 2000 r. odnotowano w Republice Czech – 165.699 ha (563

gospodarstwa), Słowacji – 60.000 ha (100 gospodarstw) i na Węgrzech 47.221 ha (471 gospodarstw).

Udział żywności ekologicznej w obrotach branży spożywczej szacuje się w Europie na poziomie 1,5 %, a w takich krajach jak w Austrii i Szwecji ok. 10 %.

Natomiast udział produktów ekologicznych na rynku krajowym określić można jako marginalny. Nadal część produktów z atestem sprzedawana jest jako konwencjonalne, a wielu rolników sprzedaje produkty z gospodarstw ekologicznych bezpośrednio klientom, bowiem jak dotychczas brak jest wyspecjalizowanych jednostek zajmujących się skupem i obrotem tych artykułów. Również eksport polskich produktów ekologicznych dopiero zaczyna się rozwijać.

Do czynników, które zapewne wpłyną na dalszy rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce należy zaliczyć:

- wprowadzenie w życie przepisów ustawy o rolnictwie ekologicznym oraz przepisów wykonawczych do tej ustawy,
- zapewnienie rolnikom pomocy finansowej w formie dotacji do tego rodzaju produkcji,
- powszechne zaangażowanie doradztwa rolniczego w szkoleniu rolników, którzy taką produkcję chcą podejmować,
- uznanie przez Unię Europejską polskiego systemu kontroli za równorzędny z unijnym w zakresie certyfikacji zgodności w rolnictwie ekologicznym.

Powyższe działania powinny także spowodować, że udział żywności o gwarantowanej jakości ekologicznej w krajowym obrocie artykułami rolno-spożywczymi będzie znaczący.

Podsumowanie

Rolnictwo ekologiczne ma w Polsce duże możliwości rozwoju. Sprzyjać temu będzie zapewne niskie zużycia nawozów mineralnych i środków ochrony roślin, co oznacza bardziej ekstensywny charakter produkcji rolniczej w porównaniu do stanu w wysoko rozwiniętych państwach członkowskich Unii Europejskiej.

W krajach Unii Europejskiej, zgodnie z zasadami Wspólnej Polityki Rolnej podejmowane są różnorodne działania, mające na celu prowadzenie ekstensywnej produkcji rolniczej, poprzez promowanie produkcji rolnej zgodnej z kryteriami ekologicznymi. Także w Polsce bardzo ważnym elementem jest promowanie ekologicznych metod produkcji, połączone z kampanią informacyjną zarówno wśród producentów jak i konsumentów.

Należy podkreślić rosnące zainteresowanie żywnością ekologiczną. W przyszłości to zjawisko będzie się nasilać, bowiem konsumenci w coraz większym stopniu chcą nabywać produkty żywnościowe o najwyższej jakości, bezpieczne dla zdrowia, bez środków konserwujących i pozostałości środków ochrony roślin, nawozów sztucznych, a więc wyprodukowanych metodami ekologicznymi.

Jednak by zdobyć większy udział w rynku żywnościowym, potrzebne jest zapewnienie konsumentom gwarancji, że żywność którą kupują spełnia ich oczekiwania.

Niezbędnym zatem jest stworzenie systemu certyfikacji na podstawie ustawy o rolnictwie ekologicznym, tak by w pełni dostosować krajowe przepisy prawne do

systemu obowiązującego w Unii Europejskiej. Dzięki temu polskie produkty rolnictwa ekologicznego będą poszukiwane na rynku krajowym jak i zachodnim.

W krajach Unii Europejskiej przełomowe znaczenie dla rolnictwa ekologicznego miało wprowadzenie w życie w 1993 r. Rozporządzenia Rady EWG Nr 2092/91 w sprawie rolnictwa ekologicznego oraz znakowania jego produktów i środków spożywczych. Powyższa regulacja prawna, jak również wprowadzenie pomocy finansowej dla rolników produkujących metodami ekologicznymi spowodowało, że od 1993 roku w większości państw wchodzących w skład Unii Europejskiej notuje się znaczący wzrost areału produkcji ekologicznej.

W Polsce uchwalenie ustawy z dnia 16 marca 2001 roku o rolnictwie ekologicznym jest nie tylko ważnym krokiem w dalszym rozwoju rolnictwa ekologicznego. Jest to także etap przygotowań do dostosowania przepisów prawnych dotyczących rolnictwa ekologicznego do przepisów Unii Europejskiej.

Natomiast uznanie przez Komisję Europejską systemu certyfikacji zgodności w rolnictwie ekologicznym w naszym kraju za równorzędny z systemem określonym w Rozporządzeniu Rady EWG Nr 2092/91 umożliwi wprowadzenie na szeroka skalę polskich produktów ekologicznych na rynki krajów wchodzących w skład Unii Europejskiej.

Należy również podkreślić, że po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej na skutek przemian w polityce rolnej, znaczna grupa mieszkańców wsi będzie zmuszona odejść od rolnictwa konwencjonalnego, natomiast większa pracochłonność w rolnictwie ekologicznym, przy rosnącym zapotrzebowaniu społeczeństwa na produkty ekologiczne spowodować może zwiększenie liczby miejsc pracy przy tego rodzaju produkcji.

Podkreślić również należy, że produkcja metodami ekologicznymi ma także niebagatelne znaczenie w ochronie środowiska naturalnego.

Reasumując, ustawa o rolnictwie ekologicznym uregulowała główne kwestie prowadzenia rolniczej produkcji ekologicznej, przetwórstwa metodami ekologicznymi, obrotu żywnością ekologiczną, sposób znakowania tej żywności, a przede wszystkim system kontroli, jednak dalszy rozwój rolnictwa ekologicznego w Polsce uzależniony będzie od właściwego, powszechnego zaangażowania zarówno doradztwa rolniczego w szkoleniu rolników, placówek naukowo-badawczych oraz Państwa jeżeli chodzi o środki finansowe kierowane na dotacje do kosztów produkcji i jej kontroli.

Natomiast zwiększenie udziału artykułów ekologicznych na rynku żywnościowym wymaga szerokiego upowszechniania informacji o ich walorach zdrowotnych.

Załączniki nr 1-7

Opracowano w Wydziale Monitoringu GI SiPAR

Załącznik nr 1

Tabela 1. Wysokość stawek dotacji do uprawy dla gospodarstw podejmujących produkcję i produkujących metodami ekologicznymi w latach 1999 – 2000.

Lp.	Rodzaj uprawy	Stawka dotacji do 1 ha uprawy w zł			
		dla gospodarstw będących w okresie kontrolnym - w roku poprzedzającym uzyskanie atestu		dla kontrolowanych gospodarstw posiadających atest	
		Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 19 marca 1999 roku.	Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 kwietnia 2000 roku.	Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 19 marca 1999 roku.	Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 kwietnia 2000 roku.
1	2	3	4	5	6
1	Uprawy warzywne	200	600	150	450
2	Uprawy rolnicze	150	450	120	360
3	Uprawy sadownicze	220	660	180	540
4	Plantacje jagodowe	230	690	200	600
5	Łąki, pastwiska	75	150	50	120

Tabela 2. Wysokość stawek dotacji na dofinansowanie kosztów kontroli gospodarstw na zgodność sposobów produkcji z kryteriami rolnictwa ekologicznego w latach 1999 – 2000.

Lp.	Powierzchnia gospodarstwa	Stawka w zł na 1 gospodarstwo	
		Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 19 marca 1999 roku	Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 kwietnia 2000 roku.
1	2	3	4
1	do 5 ha użytków rolnych	100	300
2	powyżej 5 ha do 10 ha	130	350

	użytków rolnych		
3	powyżej 10 ha do 20 ha użytków rolnych	150	400
4	powyżej 20 ha do 50 ha użytków rolnych	180	450
5	powyżej 50 ha do 100 ha użytków rolnych	200	500
6	powyżej 100 ha użytków rolnych	350	600

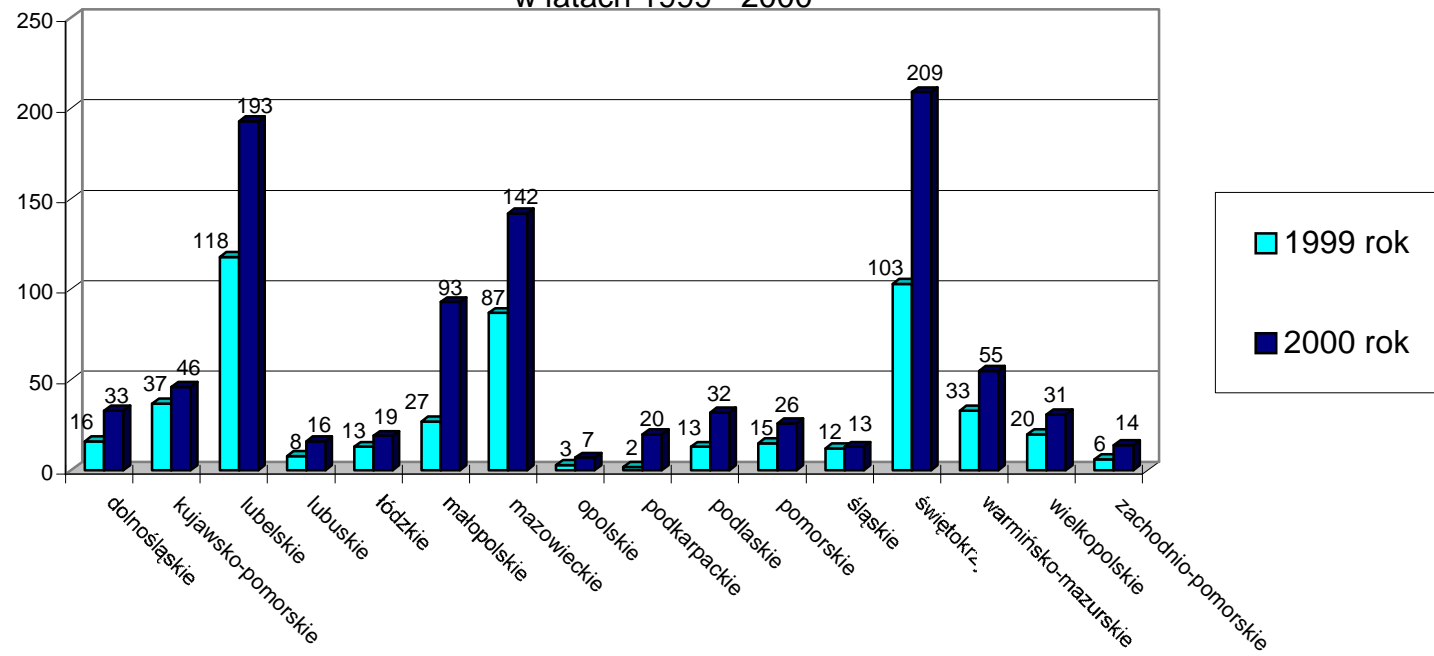
Załącznik nr 2

Liczba gospodarstw posiadających atest i będących w trakcie przestawiania w poszczególnych województwach w latach 1999-2000

Województwo	gospodarstwa w trakcie przestawiania na produkcję ekologiczną.			gospodarstwa posiadające atest.		
	1999 rok	2000 rok	wzrost/ spadek	1999 rok	2000 rok	wzrost/ spadek
dolnośląskie	9	24	15	7	9	2
kujawsko-pomor.	0	12	12	0	34	34
lubelskie	99	135	36	19	58	39
lubuskie	2	8	6	6	8	2
łódzkie	4	6	2	9	13	4
małopolskie	8	68	60	19	25	6
mazowieckie	57	88	31	30	54	24
opolskie	0	4	4	3	3	0
podkarpackie	0	18	18	2	2	0
podlaskie	6	21	15	7	11	4
pomorskie	4	13	9	11	13	2
śląskie	13	5	-8	36	8	-28
świętokrzyskie	64	159	95	39	50	11
warmińsko-mazur.	8	26	18	25	29	4
wielkopolskie	6	14	8	14	17	3
zachodnio-pomor.	2	10	8	4	4	0
Razem	282	611	329	231	338	107

Załącznik nr 3
Liczba wniosków o wypłacenie dotacji z poszczególnych województw
w latach 1999 - 2000

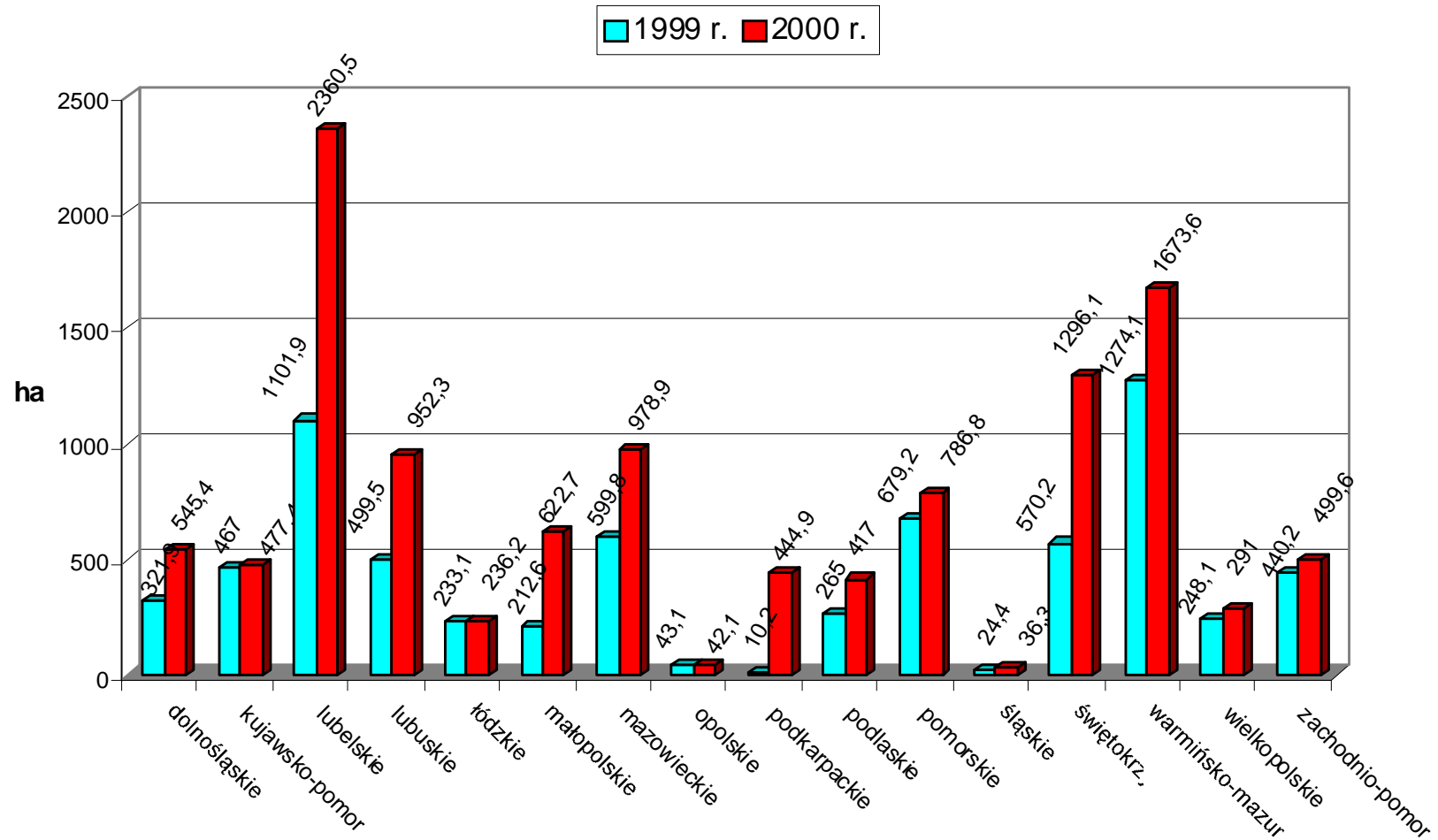

Załącznik nr 4

Powierzchnia upraw ekologicznych w poszczególnych województwach w 2000 r.

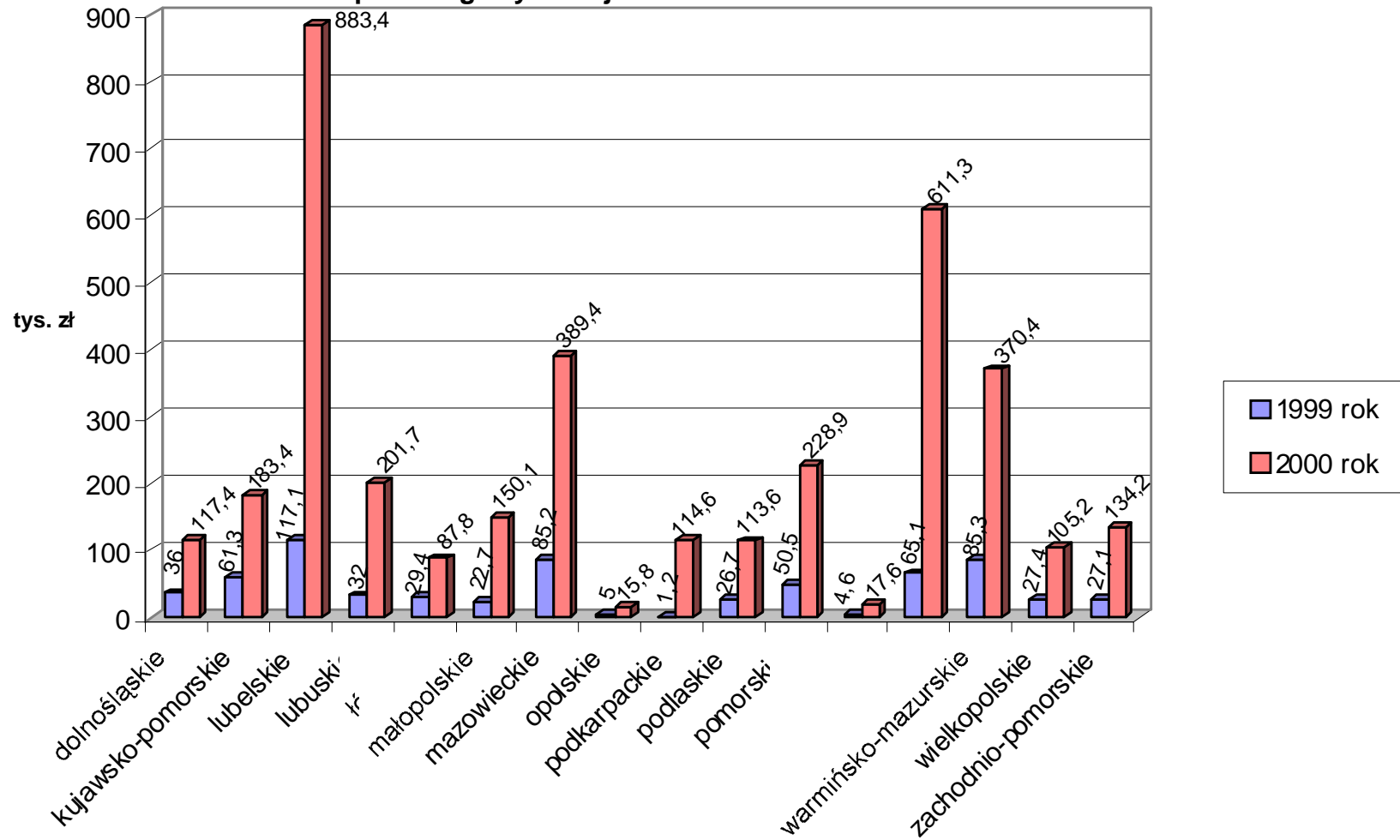
Powierzchnia (w ha) w poszczególnych województwach	Uprawy warzywne	Uprawy rolnicze	Uprawy sadownicze	Plantacje jagodowe	Łąki i pastwiska	Razem w woj.
dolnośląskie	6,54	322,85	5,57	7,01	203,46	545,43
kujawsko- pomorskie	35,13	373,81	11,42	2,73	54,31	477,4
lubelskie	88,39	1401,14	28,81	139,55	702,61	2360,5
lubuskie	3,2	295,49	0,03	60,93	592,67	952,32
łódzkie	15,94	169,2	10,49	1,11	39,47	236,21
małopolskie	23,52	131,34	7,46	4,46	455,92	622,7
mazowieckie	50,13	585,37	26,36	37,69	279,37	978,92
opolskie	1,83	31,06	0,32	0,23	8,66	42,1
podkarpackie	1,05	58,8	25,1	25,91	334,04	444,9
podlaskie	8,83	160,15	1,75	6,43	239,82	416,98
pomorskie	7,34	660,62	2,4	1,75	114,66	786,77
śląskie	3,02	22,56	1,61	3,14	5,95	36,28
świętokrzyskie	207,95	784,33	46,27	43,26	214,33	1296,14
warmińsko- mazurskie	30,83	665,77	14,3	9,37	953,36	1673,63
wielkopolskie	20,28	184,51	2,54	1,4	82,27	291
zachodnio- pomor.skie	1,9	411,94	7,3	1,1	77,36	499,6
Razem:	505,88	6258,94	191,73	346,07	4358,26	11660,88

Powierzchnia upraw ekologicznych w poszczególnych województwach

Załącznik nr 6

Ogólna kwota dotacji przyznana gospodarstwom ekologicznym
w poszczególnych województwach w latach 1999 - 2000

Załącznik nr 7

